

Hristofor Kolumb osmanly jansyzymy?

Category: Kitapcy, Taryhy makalalar

написано kitapcy | 23 января, 2025

Hristofor Kolumb osmanly jansyzymy? HRISTOFOR KOLUMB OSMANLY JANSYZYMY?

Amerikany açan Hristofor Kolumb Osmanly döwletiniň garamagyndaky Hios adasynda doglan we soňra Genuýa korollegynyň tabynlygyna geçen deňizcidir.

Ol birnäçe gezek Stambulda bolup, osmanly deňizcileriniň kitaplaryndan dünýäniň şar şekillidigini, günbatara tarap gidiliberse ýene başky ugran ýeriňe gelinjegini öwrendi. Iň

esasy bolsa, Amerika syáhat etmezinden 30 ýyl öñ Gündogar Amerikanyň kenarlaryndaky Antil adalaryna çenli giden osmanly-türkmen deňizçisi Piri Reýisiň kartalaryny ele salmagydy. Piri Reýis kartalarynda Günbatar Afrikanyň kenarlaryndan açık deňe çykanlarynda gazaply deňiz gaý-tupanyna duçar bolup, birnäçe günläp gidendiklerini we arap deňizçileriniň Antiliýa diýip atlandyran adalaryna ýetendiklerini, ol ýeriň örän baýdygyny we adamlarynyň ösen medeni durmuşda ýasaýandygyny ýazypdyr. Bulary okan Kolumb ol ýeriň Hindistana degişli adalardygyny çak edýär. Sol wagt "eli agzynda galan" we "agzy iki egnine ýetse, öz iki egnini iýjek" aç ýewropalylar aňsat ýol bilen baýamak üçin uçursyz baýlygy bilen tanalan Hindistana gidesleri we ol ýeriň baýlyklaryna eýe bolaslary gelýärdi. Yöne bu pikir edişiň ýaly aňsat däldi. Sebäbi aralykda Osmanly döwleti bardy we onuň üstünden geçip Hindistana aşmak mümkün däldi.

Ynha, Hristofor Kolumb öwrenen ähli maglumatlaryny Genuýanyň korolyna gürrüň berende, oña hiç kim ynanmandyr. Kolumb bolsa Ispaniýa gidip, koroldan kömek isläp, eger özüne üç sany gämi berse, günbatar ýoluny yzarlap Hindistana aşyp biljekdigi we ol ýeriň baýlyklaryndan oña-da getirjekdigi barada äht etdi. Ispaniýanyň koroly Ferdinand haýış edilen üç gämini 87 deňizçi bilen bile Kolumba berdi. Yöne oña o diýen ynanmadypy üçin öz ynamdar adamlaryndan Žuan de la Kosany onuň ýanyна goşupdyr. Has soňra bu täze yklyma ady dakyljak Amerigo Wespuçci hem olaryň arasyndady. Olar birinji syáhatynda duş gelen adalaryna San-Salwador diýip at dakdylar. Yöne olar bu ýerleri Gündogar Aziýadır öydärdiler we Kuba adasyna gelenlerinde, Kubany Ýaponiýadır öydüp, ispan dilinde Ýaponiýa diýmekligi aňladýan Jubana ("Khubana" diýip okalýar) diýip atlandyrýarlar.

Syáhatçylar birinji syáhatyň dowamynda hiç hili baýlyk gazanyp bilmän, yzlaryna dolandylar. Kolumb bu syáhatynda toplan maglumatlaryny Stambula ýetiripdir. Ikinji syáhata has köp adam dahylly edilýär. Bu ýöriše 17 gämi we 1.700 adam gatnaşypdyr. Kubanyň kenarlaryna we golaý adalaryna barylýar. Yöne bu gezegem tama edilși ýaly bolup çykmaýar we hökümdara wada berilen baýlyklara duş gelinmeýär. Aslynda, olaryň baran ýerinde baýlykdan kän zat ýokdy, ýöne Kolumb ýaragsyz ýasaýjylara hüjüm etmegi gadagan edipdi. Netijede ispan garakçylarynyň açgözönü gursagynda gatap galypdy.

Has köp baýlyk tapmak maksady bilen gurnalan üçünji ýorişdenem netije çykmandyr. Kolumb ýerli ýasaýylara zorluk ulanmak, olary talamak we öldürmek islän ispan garakçylaryna ýol bermändir. Şonuň üçin Kolumbyň özünü alyp barysyndan şübhelenip we Osmanly döwletiniň hasabyna jansyzlyk etmekde aýyplanyp ispan korolynyň bu gezekki wekili Bobadillo tarapyndan tussag edilipdir. Onuň ähli emlägi we kartalary elinden alynýar. Kolumb bu gezegem Amerikanyň kenarlarynyň kartasyny we başga-da gymmatly maglumatlary Stambula ugradyp yetişipdi. Hüt Piri Reýis özüniň dünýä meşhur kartasyny Kolumbyň ugradan maglumatlaryna esaslanyp düzüpdi.

Hristofor Kolumb Ispaniága gaýdyp gelende Osmanlylaryň hasabyna jansyzlyk etmekde aýyplanyp, Sewilladaky Las Kuewas manastyryna sürgün edilýär. Ol öz garyndaşyna ýazan hatynda: "Şeýlekin kyn ýagdaýa düşdüm welin, iñ nadan adamlaram maňa sögünenlerini, meni kemsidenlerini özlerine dereje bilyär. Hindistany (Amerika yklymyny göz öňüne tutýar) ele geçirip Osmanlylara tabşyran bolsam, olardan ummasyz sylag-serpaý alardym. Her näme-de bolsa, bu dünýäde şular ýaly adalatsyzlygy oňlamajak adamlaryň bardygyna tüýs ýürekden ynanýaryn" diýip ýazypdyr.

Umyt edilşi ýaly, az wagt geçensoň kimdir biriniň tagallasy bilen ol erkinlige çykýar. Ahmal, Kolumbdan gymmatly maglumatlary alan Osmanly deñizçileri ony boşatmak üçin tagalla edendirler...

Internet maglumatlary esasynda taýýarlandı.

@ Kitapçylar. Taryhy makalalar